

EUIPO
EUROOPAN UNIONIN
TEOLLISOIKEUKSIEN VIRASTO

www.euiipo.europa.eu

VUODEN 2020 TILANNERAPORTTI TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUKSIEN LOUKKAUKSISTA

Teollis- ja tekijänoikeuksien merkitys, teollis- ja
tekijänoikeuksien loukkaukset sekä väärentämisen ja
piratismiin torjunta

TIIVISTELMA

Kesäkuu 2020

CYBER ATTACK

DOWNLOADING

Section on
"Fast Slow"

Alkusanat

Vuosien ajan on ollut selvää, että myös teollis- ja tekijänoikeusrikoksilla on uhrinsa. Tämä näkyy myös uusimmassa tilanneraportissa, joka esittelee EUIPO:n alaisen seurantakeskuksen tekemää tärkeää tutkimustyötä.

Raportissa korostetaan teollis- ja tekijänoikeuksien merkitystä EU:n taloudelle sekä toipumiselle covid-19-kriisistä, joka on hallinnut vuoden 2020 alkupuoliskoa ja jonka vaikutukset kestävät todennäköisesti pitkään.

Yhdessä tutkimuksista, joka on tehty taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön kanssa teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksista, käsitellään lääkeväärennöksiä, jotka kuuluvat varmasti häikäilemättömimpien väärennösten joukkoon. Se on tuonut entistä selkeämmin esiin yleisöön kohdistuvan uhan.

Lääkeväärennökset, lasten lelut ja väärennetyt kosmeettiset valmisteet ovat vain joitakin näistä ongelma-alueista. Kaikessa teollis- ja tekijänoikeusrikollisuudessa on kuitenkin piileviä vaaroja sen lisäksi, että laillisilta aloilta katoaa työpaikkoja ja julkisen sektorin tulot vähenevät.

Teollis- ja tekijänoikeusrikokset vaikuttavat rikollisista melko vähäriskiseltä, ja sitä käytetään tukemaan muita järjestäytyneen rikollisuuden muotoja. Europolin kanssa yhdessä laaditussa raportissa annetaan esimerkkejä siitä, miten rahanpesu, asiakirjaväärennökset, kyberrikollisuus, rahoituspetokset sekä huumetuotanto ja -kauppa liittyvät toisiinsa.

On entistäkin selvempää, että kuluttajien terveydelle ja turvallisuudelle sekä ympäristölle aiheutuvat vahingot sekä teollis- ja tekijänoikeusrikollisuuden ja muiden rikollisuuden muotojen välinen suhde edellyttävät kiireellistä ja koordinoitua kansainvälistä toimintaa.

Koko yhteiskunta on teollis- ja tekijänoikeusrikollisuuden uhri. Tässä raportissa osoitetaan jälleen kerran, että teollis- ja tekijänoikeuksien valvonta on palautettava EU:n painopistealaksi järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa.

Christian Archambeau

Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston pääjohtaja

Tiivistelmä

Tässä raportissa kootaan yhteen havainnot tutkimuksista, joita tekijänoikeuksien loukkausten eurooppalainen seurantakeskus (seurantakeskus) on tehnyt viime vuosina Euroopan unionin teollisoikeuksien virastolle (EUIPO) teollis- ja tekijänoikeusrikkomusten laajuudesta, alasta ja sekä taloudellisista että muista kuin taloudellisista seurauksista EU:ssa. Raportissa hahmotellaan ja käsitellään teollis- ja tekijänoikeuksien taloudellista arvoa EU:n taloudessa, sitä, missä määrin tätä arvoa hyödynnetään, millaisia rikkomismekanismeja on käytössä tämän hyödyn anastamiseksi ja minkälaisin toimin näihin haasteisiin vastataan. Raportissa tuodaan esiin myös rikollisjärjestöjen osuus Europolin (Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston) tutkimien tapausten perusteella.

EUIPO havaitsi Euroopan patenttivaraston kanssa vuonna 2019 tehdyssä tutkimuksessa, että alojen, joilla teollis- ja tekijänoikeuksia käytetään paljon, yhteenlaskettu osuus EU:n taloudessa on noin 45 prosenttia bruttokansantuotteesta ja 29 prosenttia työllisyydestä (sekä lisäksi kymmenen prosenttia työllisyydestä aloilla, jotka toimittavat tavaroita ja palveluja aloille, joilla teollis- ja tekijänoikeuksia käytetään paljon). Nämä alat ovat pääosassa myös EU:n kaupassa muun maailman kanssa, sillä niiden osuus EU:n tavaraviennistä on 96 prosenttia. Niillä myös maksetaan työntekijöille 47 prosenttia korkeampia palkkoja kuin muilla aloilla. Alat, joilla teollis- ja tekijänoikeuksia käytetään paljon, ovat myös näyttäneet selvinneen finanssikriisistä muuta taloutta paremmin. Siitä kertoo niiden suurempi osuus työllisyydestä ja bruttokansantuotteesta verrattuna aiempaan vuoden 2016 tutkimukseen. Euroopan patenttivaraston kanssa tehtiin yhteistyössä myös vuonna 2019 julkaistu tutkimus nopeasti kasvavista pienistä ja keskisuurista yrityksistä (pk-yritykset). Se osoitti, että teollis- ja tekijänoikeuksia käyttävät pk-yritykset kasvavat todennäköisemmin kuin muut yritykset.

Teollis- ja tekijänoikeuksien suuren arvon vuoksi niiden rikkomisen on houkuttelevaa rikollista toimintaa, jonka riskit ovat melko pienet, koska paljastuminen on epätodennäköistä ja paljastumisen jälkeenkin rangaistukset ovat todennäköisesti pieniä. Rikollisjärjestöt ovat tiiviisti mukana väärennöstoiminnassa ja piratismassa. Teollis- ja tekijänoikeusrikollisuuteen liittyy usein myös muunlaista rikollisuutta, kuten rahanpesua, ihmiskauppaa ja toisinaan pakkotyötä. Tämä käy ilmi kahdesta Europolin ja EUIPO:n yhteisestä raportista, vuoden 2019 teollis- ja tekijänoikeusrikollisuuden uhka-arviosta (jossa jopa kerrottiin yhdestä tapauksesta EU:ssa, jossa havaittiin yhteyksiä terroristijärjestöön) ja kesäkuussa 2020 julkaistavasta raportista, joka käsittelee useiden rikollisuuden muotojen harjoittamista. Rikollisjärjestöjen toimintatapa on monimutkaistunut entisestään teknologian ja jakelukanavien kehittyessä, ja samalla väärennettävien tuotteiden kirjo on monipuolistunut.

Väärentäjien omaksumissa liiketoimintamalleissa hyödynnetään internetiä laajasti tuotteiden jakelussa ja laittoman digitaalisen sisällön jakelun ja kuluttamisen edistämiseksi.

EUIPO:n ja Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) vuonna 2019 tekemässä tutkimuksessa arvioidaan, että kansainvälisessä kaupassa vuonna 2016 tehtyjen teollis- ja tekijänoikeusrikkomusten osuus voi olla jopa 3,3 prosenttia maailmankaupasta. EU:n vuosittaisesta tuonnista jopa 6,8 prosenttia eli 121 miljardia euroa on väärennettyä tavaraa. Molemmat luvut ovat huomattavasti suurempia kuin näiden kahden organisaation vuonna 2016 julkaisemassa edellisessä tutkimuksessa, mikä osoittaa, että ongelma on viime vuosina muuttunut vakavammaksi.

EUIPO on alakohtaisten tutkimusten sarjassa arvioinut, että myyntitappioita tulee väärennösten vuoksi 11 alalla EU:ssa (suoraan analysoitavilla aloilla ja niihin liittyvissä toimitusketjuissa). Vuosittaisten

tappioiden määrä oli yli 83 miljardia euroa vuosina 2013–2017. Laillisista yrityksistä hävisi lisäksi yli 671 000 työpaikkaa, ja jäsenvaltiot menettivät 15 miljardia euroa verotuloja vuodessa.

Niin vakavia kuin nämä taloudelliset vahingot ovatkin, kansanterveydelle, kuluttajien turvallisuudelle ja ympäristölle aiheutuu tuoteväärennöksistä eittämättä vieläkin vakavampia seurauksia. EUIPO ja OECD julkaisivat maaliskuussa 2020 yhteisen tutkimuksen lääkeväärennöksistä. Se osoitti, että niin sanottujen elämäntapalääkkeiden lisäksi väärennetään myös vakavien sairauksien hoitoon tarkoitettuja lääkkeitä, muun muassa antibiootteja, syöpälääkkeitä ja sydänlääkkeitä. Sillä voi olla kohtalokkaita seurauksia lääkkeitä käyttäville potilaille. Kun covid-19-pandemia puhkesi vuoden 2019 lopussa ja levisi ympäri maailmaa, väärentäjät alkoivat tuottaa väärennettyjä testipakkauksia, väärennettyjä henkilönsuojaimia ja väärennettyjä lääkkeitä (jopa ennen kuin viranomaiset olivat hyväksyneet hoitomuotoja), joiden väitettiin parantavan taudin ⁽¹⁾.

EUIPO on EU:n markkinavalvontaviranomaisten tietoja analysoimalla saanut lisää todisteita kuluttajien terveydelle ja turvallisuudelle aiheutuvista vaaroista, jotka johtuvat lelujen, sähkölaitteiden ja muiden yleisten kuluttajatarvikkeiden kaltaisista tuoteväärennöksistä. Vaaroja ovat muun muassa altistuminen vaarallisille kemikaaleille ja toksineille, jotka voivat aiheuttaa äkillisen tai pitkäaikaisen haitan terveydelle, tukehtuminen, sähköisku, tulipalot ja erilaiset ruumiinvammat. Jotkin väärennöstyypit, kuten torjunta-aineväärennökset, voivat aiheuttaa haittaa sekä niitä pelloille levittäville viljelijöille että lopputuotetta käyttäville kuluttajille.

Väärennettyjen tavaroiden ja laittomasti laaditun sisällön välittämisen analysoinnin lisäksi EUIPO on tutkinut myös kysyntäpuolta eli EU:n kansalaisten asenteita teollis- ja tekijänoikeuksia kohtaan ja heidän halukkuuttaan käyttää tekijänoikeuksia rikkovia tavaroita ja palveluja. Kuluttajia houkuttavat väärennettyjen tavaroiden ostamiseen ja tekijänoikeussuojan alaisen sisällön laittomaan käyttöön muun muassa alhaisemmat hinnat, helppo saatavuus ja kyseiseen toimintaan liittyvän sosiaalisen leimautumisen vähäisyys. Tutkimustyössä keskitytään erityisesti nuoriin ihmisiin. Vuonna 2019 julkaistiin teollis- ja tekijänoikeuksia ja nuorisoa käsittelevä päivitetty tulostaulu, joka osoitti, että vuoden 2016 edelliseen tutkimukseen verrattuna EU:n nuoret käyttäisivät epätodennäköisemmin väärennettyä digitaalis sisältöä mutta ostaisivat hieman todennäköisemmin tuoteväärennöksiä.

Vastauksena tähän kehitykseen EUIPO toteuttaa ja tukee yhdessä julkisten ja yksityisten kumppanien kanssa monia toimia, joilla vastataan näihin haasteisiin. Näitä toimia ovat muun muassa tietojen antaminen oikeuksien omistajalle rikkomusympäristön muutoksista, yhteistyö Europolin kanssa teollis- ja tekijänoikeusrikoksiin puuttumisessa laajemmin, muun muassa osallistumalla erityisen teollis- ja tekijänoikeusrikoksia käsittelevän Europolin yksikön rahoittamiseen, auttaminen valvojen kouluttamisessa koko EU:ssa yhteistyössä CEPOLin (Euroopan unionin lainvalvontakoulutusviraston) ja Eurojustin (Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön viraston) kanssa sekä tuen antaminen Euroopan komission toimille, joilla puututaan väärennettyjen tavaroiden tarjontaan kolmansissa maissa. Teollis- ja tekijänoikeuksien valvontaportaali on ainutlaatuinen alusta, jolla oikeuksien omistajat ja valvojat voivat jakaa tietoa turvallisesti, kerätä tietoa valvonnasta lisäanalyysia varten ja tiedottaa kolmansien osapuolten rikkomuksista ja Euroopan komission toiminnasta teollis- ja tekijänoikeusrikollisuuden alalla. EUIPO on myös käynnistänyt uusia teknologioita koskevia hankkeita, joilla voi olla huomattava rooli rikkomusten torjunnassa. Se on myös aloittanut yhteistyön sähköisten kauppapaikkojen kaltaisten välittäjien kanssa, jotta teollis- ja tekijänoikeuksien suojaa voidaan parantaa verkkoympäristössä.

Valvonnassa Europol, OLAF (Euroopan petostentorjuntavirasto) ja Interpol koordinoivat EU:n ja maailmanlaajuisia valvontatoimia, ja yksittäisten jäsenvaltioiden valvontaviranomaiset toteuttavat toimet.

⁽¹⁾ Europol seuraa tilannetta, ja se julkaisi huhtikuussa 2020 väärennösten ja huonolaatuisten tavaroiden verkkomarkkinointia ja teollis- ja tekijänoikeusrikollisuutta covid-19-pandemian aikana käsittelevän raportin "Viral Marketing - Counterfeits, substandard goods and intellectual property crime in the COVID-19 pandemic". Se on saatavana osoitteessa

https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/report_covid_19_-_viral_marketing_counterfeits.pdf.

Valvontatoimien tavoitteena on ensisijaisesti vähentää teollis- ja tekijänoikeuksia rikkovien tavaroiden ja palvelujen toimittamista. Kolikon toisella puolella on kysyntä. EUIPO pyrkii yhteistyössä jäsenvaltioiden sekä yksityissektorin ja kansalaistoimijoiden kanssa valistamaan kansalaisia teollis- ja tekijänoikeuksien merkityksestä sekä niiden kunnioittamisesta. Toimia ovat muun muassa seuraavat:

- teollis- ja tekijänoikeuksia opetuksessa käsittelevä hanke, jonka tarkoituksena on ottaa teollis- ja tekijänoikeudet mukaan koulujen opetusohjelmaan kaikilla tasoilla
- tiedotustoimet, kuten Ideas Powered -aloite tai tiedotusvälinekampanjat, kuten tämän raportin julkaisun kanssa yhtä aikaa toteutettava kampanja, jossa keskitytään kuluttajien valistamiseen tuotevääräennösten vaaroista
- tiedottaminen kuluttajille laillisesti käytössä olevan digitaalisen sisällön saatavuudesta *agorateka*-portaalissa
- AUTHENCITY-ohjelma, jossa rakennetaan verkostoa eurooppalaisista kaupungeista, jotka ovat päättäneet edistää tietoisuutta teollis- ja tekijänoikeuksien suojelun merkityksestä.

VUODEN 2020 TILANNERAPORTTI TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUKSIEN LOUKKAUKSISTA

Teollis- ja tekijänoikeuksien merkitys,
teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaukset
sekä väärentämisen ja piratismiin torjunta

Kesäkuu 2020